

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ПІДҐРУНТЯ ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Н.В. МЕДИНСЬКА,

кандидат економічних наук

natazv@ukr.net

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Анотація. Виявлено, що економічний механізм природокористування оперує недостатнім набором методів, інструментів та важелів, які дали б можливість підвищити комплексність господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу та посилити дієвість впливу сфери природокористування на темпи соціально-економічного піднесення. Обґрунтовано, що для формування сучасного економічного механізму природокористування необхідним є створення інституціонального підґрунтя, яке передбачатиме умонтування в регуляторну природоохоронну архітектуру нових інститутів-правил, здатних забезпечити ефективніше залучення природної сировини та екосистемних послуг у ринковий обіг. Встановлено, що інструментально-методологічне забезпечення економічного механізму природокористування має охоплювати широкий спектр методів, інструментів та важелів, що дасть можливість забезпечити бюджетно-податковий та фінансово-кредитний вплив на максимальну кількість операцій, пов'язаних з вилученням матеріально-речової субстанції природної сировини та використанням несировинних корисностей природних комплексів. Дослідження показали, що в сучасному економічному механізмі природокористування має бути присутній широкий спектр фінансово-економічних та управлінсько-економічних методів. Фінансово-економічні методи охоплюють: оцінювання, облік, програмування, планування, прогнозування, оподаткування, бюджетне фінансування, інвестування, страхування, кредитування. До переліку управлінсько-економічних методів відносяться: ліцензування, експертиза, сертифікація, регламентація, стандартизація, моніторинг, кадастр, лімітування, нормування. Встановлено, що сучасний економічний механізм природокористування має охоплювати бюджетні, податкові, митні, кредитні, іпотечно-заставні, фондові, інвестиційні, страхові інструменти, а також інструменти, які базуються на реалізації угод публічно-приватного партнерства. Обґрунтовано, що в структурі економічного механізму природокористування виокремлюються два типи важелів: фінансово-економічні стимули (податкові пільги, пільгові кредити, митні пільги, цінові знижки/надбавки, перерхресне субсидування, дотування) та фінансово-економічні санкції (штрафи, пені, відшкодування, компенсації, фінансові обмеження, бюджетні ліміти).

Ключові слова: економічний механізм природокористування, інституціональне підґрунтя, методи, інструменти, важелі, публічні бюджети.

Постановка проблеми.

Залучення природної сировини у господарський обіг, а також комерціалізація екосистемних послуг вимагають скоординованого впливу зі сторони держави та територіальних громад на поведінку природокористувачів як в частині вилучення матеріально-речової субстанції природного ресурсу, так і в частині утилізації вживаної сировини. Найбільш дієвим такий скоординований вплив буде за умови функціонування збалансованого та багатофункціонального економічного механізму природокористування як логічно упорядкованої сукупності методів, інструментів та важелів бюджетно-податкового, фінансово-кредитного та дозвольного регулювання процесів освоєння, відновлення, відтворення та охорони природно-ресурсного потенціалу. Поглиблення процесів децентралізації та прискорення євроінтеграції потребують інституціоналізації широкого пучка методів, інструментів та важелів регуляторного впливу на процеси використання природних ресурсів і охорони довкілля, щоб максимальною мірою охопити операції, пов'язані з господарським освоєнням природного багатства країни. Більше того, вирішальною мірою результативності прямого та опосередкованого впливу економічного механізму природокористування на природокористувачів залежить від інституціоналізації такого механізму, який в свою чергу визначається набором та специфікою застосування регулятор-

них підойм. Тому забезпечення використання широкого розмаїття методів та інструментів бюджетно-податкового та фінансово-кредитного впливу на природокористувачів, а також формування інституціонального підґрунтя адекватного вимогам часу економічного механізму природокористування виступають актуальними завданнями вітчизняної економіки природокористування.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій.

Обґрунтування перспективних напрямів формування економічного механізму природокористування розпочалось ще на початку 90-х років минулого століття синхронно з введенням інституту платності за спеціальне природокористування. У 2000-х роках існуючі підходи до побудови архітектури економічного механізму природокористування почали доповнюватися пропозиціями щодо посилення ринкової орієнтації регуляторного впливу на природокористувачів. Б.Данилишин виявив основні тенденції регулювання процесів природокористування в Україні у 90-х роках минулого століття і довів необхідність створення цілісної системи регуляторного впливу на поведінку природокористувачів [4]. Т.Загородня обґрунтувала авторський підхід до удосконалення інструментів економічного механізму охорони навколишнього природного середовища [6]. Грунтовним слід вважати підхід І.Білецької до удосконалення

економічного механізму екологічного регулювання. Зокрема, вона констатує, що основними напрямками вдосконалення економічного механізму екологічного регулювання є модернізація існуючих регуляторів, здійснювана одночасно з розробкою і впровадженням у практику нових ринкових інструментів [2]. П.Гаман було розкрито зміст економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності [3]. Однією з прикметних рис існуючих підходів стосовно формування та структурування економічного механізму природокористування є його зведення до суто фінансової складової. М.Хвесик та І.Бистряков розглядають фінансовий механізм управління природними ресурсами як сукупність впливів на розроблення, прийняття й реалізацію рішень щодо використання природних ресурсів [8, с. 40].

Матеріали і методи наукового дослідження.

Під час проведення дослідження щодо інституціонального середовища сучасних земельних відносин використовувались такі загальноприйняті методи наукового дослідження: теоретичний метод, монографічний метод, порівняльний метод та метод узагальнення.

Метою статті є розроблення авторського варіанту формування інституціонального підґрунтя та інструментально-методологічного забезпечення економічного механізму природокористування з врахуванням екзогенних та ендегенних викликів, які стоять перед природно-ресурсним сектором на даному етапі розвитку суспільства.

Результати дослідження та обговорення.

Останні тренди в державній політиці стосовно регулювання процесів природокористування, що зумовлені поглибленням децентралізації та євроінтеграції, вимагають трансформації економічного механізму природокористування через інституціоналізацію додаткових методів, інструментів та важелів, а також вибору такого типу даного механізму, який забезпечить якісні зрушення у природно-ресурсній та природоохоронній сферах.

Одним з основних проблемних моментів в царині дослідження сутнісних характеристик економічного механізму природокористування є визначення його структурних елементів, зокрема інструментально-методологічного забезпечення. Саме набір регуляторів у підсумку і визначає результативність функціонування економічного механізму природокористування на різних таксономічних рівнях. Б.Данилишин, М.Хвесик та В.Голян складовими економічного механізму природокористування визначають три блоки: блок «Планування раціонального використання природних ресурсів та охорони довкілля», блок «Фінансове забезпечення природокористування», блок «Стимулювання раціонального використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища» [5].

Саме фінансове забезпечення є основою структуроутворюючою ланкою в системі фінансів природокористування в цілому, оскільки забезпечує адміністрування екологічних податків та рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів, що надходять до публічних бюджетів різного таксономічного рівня. Це

значною мірою визначає перспективу формування спеціальних фондів охорони довкілля та відтворення природно-ресурсного потенціалу.

При нинішньому інституціональному підґрунті функціонування економічного механізму природокористування саме акумуляція екологічних та природно-ресурсних платежів дає можливість забезпечувати певний рівень перманентності у збереженні та примноженні природно-ресурсних благ. Також варто відмітити і таку складову як відшкодування збитків, завданих довкіллю, оскільки відсутність мотивації у безпосередніх природокористувачів щодо мінімізації негативного впливу якраз і призводить до зростання порушень природоохоронного законодавства.

Через інституціоналізацію іпотечно-заставних операцій та кредитування природоохоронних проєктів стане можливою перспектива подолання багаторічного фінансового, зокрема інвестиційного дефіциту у сфері природокористування. Більше того, на даний момент комплекс природоохоронних та ресурсоощадливих проєктів не реалізується через відсутність належної системи дотування та субсидування державою на кшталт позитивного досвіду високорозвинених країн. Також необхідними є стимули для працівників природно-ресурсного сектора, щоб вони були зацікавлені забезпечувати перманентну економію природної сировини і забезпечувати мінімальний антропогенний та техногенний вплив на довкілля.

Поглиблення інституціональних трансформацій у природно-ресурсному секторі, а також активізація міжнародної співпраці у природоохоронній сфері значно розширили спектр методів, інструментів та важелів економіч-

ного механізму природокористування як в частині бюджетно-податкового, так і фінансово-кредитного забезпечення використання природних ресурсів та охорони довкілля. Проблема полягає в тому, що вітчизняне бюджетне, податкове та природоохоронне законодавство не інституціоналізували переважну більшість такого роду методів та інструментів, тому вітчизняний економічний механізм природокористування і надалі оперує обмеженим набором регуляторних норм.

Ефективно діючий економічний механізм природокористування за даних умов має охоплювати значно ширший спектр методів, інструментів та важелів фінансово-кредитного та бюджетно-податкового спрямування (рис. 1), щоб забезпечити вищий рівень фіскальної віддачі залучених у господарський обіг природних ресурсів та посилити результативність фінансування природоохоронних проєктів. Тим більше, що методи, інструменти та важелі, котрі охоплює економічний механізм природокористування, взаємодіють між собою, доповнюючи один одного і забезпечуючи належну синергію при одночасному чи послідовному застосуванні.

Важливою складовою регуляторного набору сучасного економічного механізму природокористування є урізноманітнення набору методів. Методи мають охоплювати два види: фінансово-економічні та управлінсько-економічні. Саме синергія цих видів методів може дати найвищий ефект, оскільки ефективне фіскальне регулювання та сучасне фінансово-кредитне забезпечення є можливим за умови інституціональної оформленості методів визначення реальної цінності та вартості конкретних видів природних активів.

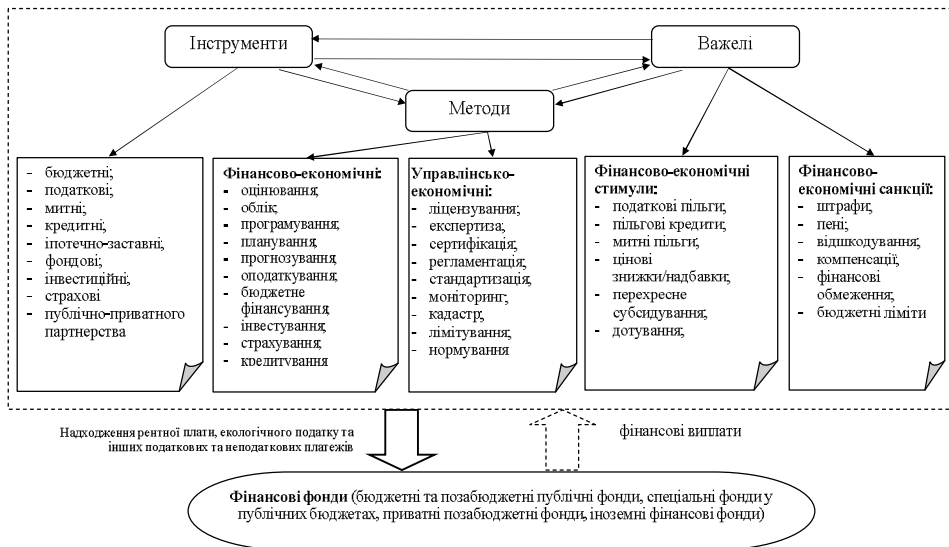

Рис. 1. Структурна характеристика економічного механізму природокористування

Примітка. Побудовано автором.

В спектрі фінансово-економічних методів вагомє значення відводиться оцінюванню натуральних запасів та вартісного їх вираження, щоб можна було належним чином розуміти, якими запасами відповідних складових природного багатства володіє країна чи відповідна територіальна громада.

В останні роки пропонується значний спектр методологічних підходів до оцінювання природної складової природного багатства. Але більшість з них однозначно базуються на результатному, затратному та відтворювальному підходах. Методичне забезпечення оцінювання, яке враховує об'єктивні передумови наявності природних запасів, можливість їх промислового освоєння, а також переробки є базою для використання таких методів як планування та прогнозування як в частині використання

матеріально-речової субстанції природного ресурсу, так і в частині його капіталізації та комерціалізації.

Адекватне використання приведених вище методів виступає запорукою еквівалентного використання такого методу як оподаткування чи фіскальне регулювання спеціального використання природних ресурсів, який, з однієї сторони має забезпечити максимізацію надходжень природно-ресурсних та екологічних платежів до публічних бюджетів, а з іншої – сформуванню надійну основу для фінансового забезпечення процесів збереження та примноження природних благ. Незважаючи на умонтування у вітчизняну сферу природокористування комплексу ринкових відносин, бюджетне фінансування залишається одним з основних методів економічного механізму природокористування

в нинішніх умовах, оскільки приватні джерела фінансування у сферу екології сьогодні є слабо активованими. Високий рівень спрацювання основних природоохоронних фондів та надмірна уніфікованість джерел фінансування їх оновлення та модернізації вимагають активізації процесів інвестування об'єктів природно-господарської та природоохоронної інфраструктури. Високий рівень впливу природнокліматичних факторів на процес природокористування актуалізує проблему подальшої інституціоналізації екологічного страхування.

Водночас перераховані фінансово-економічні методи мають синхронізуватися з управлінсько-економічними методами, які охоплюють ліцензування природно-господарської та природоохоронної діяльності задля збереження і примноження біорізноманіття; експертну оцінку можливого техногенного впливу природно-господарського об'єкта на навколишнє природне середовище; проведення сертифікації природно-господарських активів у відповідності з міжнародними вимогами та нормами; регламентацію та стандартизацію технологій господарського освоєння та відтворення конкретних видів природної сировини.

Особливо важливим є розроблення комплексу норм якості навколишнього природного середовища, щоб вибудувати систему чітких критеріїв для поведінки природокористувачів як в частині залучення потоків природної сировини до господарського обігу, так і в частині утворення відходів та викидів і скидів. О.Савченко стверджує, що організація раціонального природокористування потребує передусім розробки науково обґрунтованих норм, які давали б можливість

визначити якість навколишнього середовища, меж допустимих викидів шкідливих речовин окремими виробництвами, а також норм державного, цивільного і кримінального права [7, с. 68]. Дана проблематика ще більше актуалізувалася в останні роки, коли трансформувалася вся глобальна природоохоронна архітектура і вимоги до національних країн значно підвищилися, зокрема в частині мінімізації негативного впливу на кліматичні зміни.

Більше того, як показує передова іноземна практика, застосування перерахованих управлінсько-економічних методів має базуватися на ефективній системі ресурсного та екологічного моніторингу, а також на даних кадастрів природних ресурсів. В умовах природно-ресурсних та екологічних обмежень необхідними методами економічного механізму природокористування мають виступати лімітування та нормування використання природної сировини, щоб унеможливити прояви марнотратного та розбалансованого природокористування.

Розмаїття методів економічного механізму природокористування прямо та опосередковано впливає на специфікацію інструментів регуляторного впливу, де, як і у попередні періоди, домінують бюджетні та податкові інструменти. Бюджетні інструменти не відзначаються високим рівнем результативності через недостатній обсяг бюджетного фінансування природоохоронної сфери, оскільки природно-ресурсні та екологічні платежі в останні роки надходять до загальних фондів відповідних бюджетів і відповідно не відзначаються ціловою спрямованістю.

Диверсифікація набору податкових інструментів економічного механізму

природокористування має відштовхуватися від магістральних напрямів трансформації податкових систем, у першу чергу країн постсоціалістичного табору, які не пішли шляхом масової імплементації досвіду високорозвинених країн, а сформували власну модель податкового регулювання з урахуванням неусталеності інституціонального середовища розвитку національного господарства й неформованості інститутів фінансового забезпечення природоексплуатаційної та природоохоронної діяльності.

В частині диверсифікації податкових інструментів, а також підвищення їх дієвості стосовно наповнення бюджетів різного таксономічного рівня та стимулювання природоохоронної діяльності цікавим є підхід В.Бардаса щодо обґрунтованості ставок рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів та ставок екологічного податку за забруднення довкілля. Суть методологічного підходу В.Бардаса до удосконалення фіскального регулювання природокористування полягає в досягненні фіскального оптимуму Лаффера, що виступає передумовою проведення еколого-трудової реформи та підвищення фіскальної віддачі залучення природних ресурсів у відтворювальний процес і підвищення результативності відшкодування збитків, завданих довкіллю [1].

Митні інструменти, які мали б стимулювати масове завезення в Україну природоохоронного та ресурсозберігаючого обладнання, фактично не використовувалися та не використовуються, що гальмує ділову активність в частині господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу та охорони довкілля.

Надзвичайно мляво використову-

ються як на загальнонаціональному, так і на регіональному та місцевому рівнях інвестиційні інструменти, що не дає можливості забезпечити диверсифікацію форм фінансування капітальних інвестицій та запустити маховик фінансового інвестування. Тому й надалі спостерігається рівень спрацювання основних природоохоронних фондів та повільно впроваджуються сучасні засоби природно-господарської та природоохоронної інфраструктури.

Виникає необхідність в підвищенні рівня дієвості використання страхових інструментів, оскільки страхові компанії неохоче реалізують страхові угоди стосовно природно-ресурсних та природно-господарських об'єктів, що гальмує ділову активність в природно-ресурсному секторі через високий рівень ризиків внаслідок безпосереднього впливу природнокліматичних факторів. Публічно-приватні форми природокористування з огляду на те, що державний та комунальний сектор у природно-ресурсних відносинах представлений доволі потужно, застосовуються в одиничних випадках, що не дає змоги використати всі переваги угод публічно-приватного партнерства для підвищення ефективності природно-господарської і природоохоронної діяльності.

Необхідною умовою підвищення дієвості використання перерахованих інструментів є застосування комплексу важелів. У вітчизняній економічній літературі не здійснено належну класифікацію важелів економічного механізму природокористування. В окремих підходах навіть не прослідковується чітка відмінність між інструментами та важелями. Деякі вчені називають важелями регулятори,

які за своєю суттю є інструментами. Зокрема, М.Хвесик та І.Бистряков переконані, що необхідно сприяти активному застосуванню у сфері природокористування таких фінансових важелів: позикових ставок, орендної плати, фінансових санкцій, економічних фондів цільового призначення, пайових внесків, портфельних інвестицій, дивідендів тощо. Виходи та зв'язки з іншими системами повинні забезпечити зовнішню підтримку проєктів сталого розвитку територій через різні форми державного й приватного фінансування, кредитування, страхування, лізингу, ліцензування, експертизи [8].

Виходячи з проведених досліджень, можна констатувати, що важелі економічного механізму природокористування представлені фінансово-економічними стимулами та фінансово-економічними санкціями. Ці два види важелів за певних обставин можуть відзначатися високим рівнем дієвості.

У спектрі фінансово-економічних стимулів найбільшого поширення набули податкові пільги та пільгові кредити. В умовах вітчизняної дійсності, де доволі викривленою є етика адміністрування окремих видів податків, податкові пільги у сфері природокористування не набули достатнього рівня дієвості і не здійснюють належного стимулюючого впливу на безпосередніх природокористувачів. Пільгові кредити у природоохоронній сфері теж культивуються лише в поодиноких випадках через низький рівень концентрації вітчизняного банківського капіталу, а також через високий рівень одержавлення природно-господарських та природно-ресурсних активів, котрі перебувають у користуванні державних підприємств.

Суб'єкти публічного природно-господарського підприємництва внаслідок наявності численних обмежень не мають можливості прискореними темпами здійснювати диверсифікацію виробничо-господарської діяльності, тому дуже рідко використовують такий важіль як перехресне субсидування. Велика кількість суб'єктів природно-ресурсного підприємництва не використовують свій потенціал в частині збільшення обсягів виробництва різних видів біологічного палива внаслідок відсутності зі сторони держави певного спектра дотацій, що зробили б вигідною утилізацію некондиційної, зокрема вторинної природної сировини.

У короткостроковій перспективі необхідною є трансформація системи фінансово-економічних санкцій, які стосуються суб'єктів природно-ресурсного та природоохоронного підприємництва, зокрема в частині підвищення дієвості використання штрафів, відшкодувань, компенсацій, а також введення фінансових обмежень та встановлення фінансових лімітів для державних підприємств і бюджетних організацій.

Незважаючи на те, що за останні 10 років природно-ресурсне, бюджетне та податкове законодавство зазнало численних змін в частині регуляторного впливу на природокористувачів, економічний механізм природокористування оперує недостатнім набором методів, інструментів та важелів, які дали б можливість підвищити комплексність господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу та посилити дієвість впливу сфери природокористування на темпи соціально-економічного піднесення.

Висновки.

Дослідження показали, що ускладнення ринкових відносин у сфері господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу та охорони довкілля вимагають формування сучасного інституціонального підґрунтя та інструментально-методологічного забезпечення економічного механізму природокористування, що дасть змогу посилити дієвість регуляторного впливу на природокористувачів як в частині результативнішого вилучення матеріально-речової субстанції природної сировини, так і ефективнішого її використання у переробних ланках продуктових ланцюгів. Інституціональне підґрунтя охоплює комплекс змін у законодавчі акти, які дадуть можливість умонтувати у сферу природокористування нові інститути-правила, що забезпечить принципово нову модель регуляторного впливу на природокористувачів. В цілому перспективна модель економічного механізму природокористування охоплює комплекс інструментів, методів та важелів. Методи поділяються на фінансово-економічні та управлінсько-економічні. Важелі охоплюють два типи: фінансово-економічні стимули та фінансово-економічні санкції. Результативність функціонування економічного механізму природокористування залежить від синергії, яку створює взаємодія між методами, інструментами та важелями. Саме їх поєднання прямо і опосередковано впливає на функціонування фінансових фондів, зокрема бюджетних та позабюджетних публічних фондів, спеціальних фондів у публічних бюджетах, приватних позабюджетних фондів, іноземних фінансових фондів в частині

аккумуляції екоресурсних платежів та фінансування природоохоронних проєктів.

Список використаних джерел:

1. Бардась В.М. Удосконалення фіскального регулювання природокористування : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.06 / ЛНТУ. Луцьк, 2014. 203 с.
2. Білецька І.М. Економічний механізм екологічного регулювання, як передумова стійкого розвитку. Ефективна економіка. 2014. №6. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3118>.
3. Гаман П.І. Зміст економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності. Бізнес-навігатор. Серія: Економіка і підприємництво. 2004. №5. С. 48–53.
4. Данилишин Б.М. Сучасні тенденції регулювання процесів природокористування в Україні. Економіка України. 1994. №11. С. 59–62.
5. Данилишин Б.М., Хвесик М.А., Голян В.А. Економіка природокористування. Підручник. К. «Кондор», 2009. 465 с.
6. Завгородня Т. Удосконалення інструментів економічного механізму охорони навколишнього природного середовища. Економіка України. 2000. №12. С. 67–70.
7. Мединська Н.В., Еколого-економічна оцінка використання земель населених пунктів/Н.В. Мединська, І.Г. Колганова, Н.М. Задорожня//Агросвіт.-2017.-№ 21.- С. 26-29.
8. Мединська Н.В., Економічний механізм природокористування в умовах сучасних викликів: принципи та інституціоналізація. Економіка та суспільство, 2022, С. 38-41.
9. Савченко О. Удосконалення управління природоохоронною діяльністю промислових підприємств. Економіка України. 1997. №10. С. 68–74.

10. Хвесик М.А., Бистряков І.К. Фінансово-економічні важелі капіталізації природних ресурсів у контексті забезпечення прибуткового природокористування. Фінанси України. 2014. № 5. С. 29–47.

References

1. Bardas V.M. (2014). Udoshkonalennya fiskal'noho rehulyuvannya pryrodokorystuvannya [Improvement of fiscal regulation of nature management]. Lutsk, 203.
2. Biletskaya I.M. (2014). Ekonomichnyy mekhanizm ekolohichnoho rehulyuvannya, yak peredumova stiykoho rozvytku [Economic mechanism of environmental regulation as a prerequisite for sustainable development]. Efficient economy, 6. Available at : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3118>
3. Haman P.I. (2014). Zmist ekonomichnoho mekhanizmu pryrodokorystuvannya ta pryrodookhoronnoyi diyalnosti [The content of the economic mechanism of nature management and environmental activities]. Business navigator. Series: Economics and Entrepreneurship, 5, 48-53.
4. Danilishin B.M. (1994) Suchasni tendentsiyi rehulyuvannya protsesiv pryrodokorystuvannya v Ukraini [Current trends in the regulation of nature management processes in Ukraine]. Ukraine economy, 11, 59–62.
5. Danilishin B.M., Hvesik M.A., Golyan V.A. (2009) Ekonomika pryrodokorystuvannya [Economics of nature management]. Con-dor, 465.
6. Zavgorodnya T. (2000) Udoshkonalennya instrumentiv ekonomichnoho mekhanizmu okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha [Improving the tools of the economic mechanism of environmental protection]. Ukraine economy, 12, 67–70.
7. Medinskaya N.V., Kolhanova I.H., Zadorozhnyaya N.M. (2017) Ekoloho-ekonomichna otsinka vykorystannya zemel naselenykh punktiv [Ecological and economic assessment of land use settlements]. Agrosvit, 21, 26-29.
8. Medinskaya N.V. (2022) Ekonomichnyy mekhanizm pryrodokorystuvannya v umovakh suchasnykh vyklykiv: pryntsyipy ta instytutsionalizatsiya [Economic mechanism of nature management in modern challenges: principles and institutionalization]. Economy and Society, 38-41.
9. Savchenko O. (1997) Udoshkonalennya upravlinnya pryrodookhoronnoyu diyal'nistyu promyslovykh pidpryemstv [Improving the management of environmental activities of industrial enterprises]. Ukraine economy, 10, 68–74.
10. Khvesik M.A., Bistryakov I.K. (2014) Finansovo-ekonomichni vazheli kapitalizatsiyi pryrodnykh resursiv u konteksti zabezpechennya prybutkovoho pryrodokorystuvannya [Financial and economic levers of capitalization of natural resources in the context of ensuring profitable use of nature]. Finance of Ukraine, 5, 29–47.

Medynska N.

ECONOMIC MECHANISM OF THE NATURE MANAGEMENT: INSTITUTIONAL SOIL AND INSTRUMENTAL METHODOLOGICAL PROVIDING

<http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2022.02.06>

Abstract. It is deduced that the economic mechanism of nature management operates the insufficient set of methods, instruments and levers that give an opportunity to promote the complexity of the economic mastering of nature resource potential and strengthen the effectiveness of influence of the sphere of nature management on the rates of socio-economic presentation. Reasonably, that for the forming of modern economic mechanisms of nature management there is the necessity of the creation of institutional soil that will envisage installation in regulatory

nature protection architectonics of new institutes-rules able to provide more effective bringing in of natural raw material and ecosystem services in market turnover. It is set that the instrumental methodological providing of economic mechanism of nature management must embrace the wide spectrum of methods, instruments and levers that will give an opportunity to provide budgetary-tax and financial credit influence on the maximum amount of the operations related to the exception of material substance of natural raw material and the usage of raw immaterial usefulness of nature complexes. Researches showed that in a modern economic mechanism nature management must present a wide spectrum of financially economic and administrative-economic methods. Financially economic methods embrace: evaluation, account, programming, planning, prognostication, taxation, budgetary financing, investing, insurance, crediting. To the list of administrative economic methods belong: licensing, examination, certification, regulation, standardization, monitoring, cadaster, limiting, and setting of norms. It is set that the modern economic mechanism of nature management must embrace budgetary, tax, custom, credit, hypothec-mortgage, fund, investment, insurance instruments, and also instruments that are based on realization of agreements of publicly-private partnership. Reasonably, that in the structure of economic mechanism of nature management two types of levers are distinguished: financially economic stimuli (tax deduction, favorable credits, reliefs from duty, price discounts/raise, cross subsidizing, dating) and financially economic approvals (fines, compensations, indemnifications, financial limitations, and budgetary limits).

Key words: *economic mechanism of nature management, institutional soil, methods, instruments, levers, public budgets.*
